

Mae Brechu yn achub bywydau
Vaccination saves lives

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Amddiffyn eich baban gyda'r brechlyn difftheria, tetanws, pertwsis, polio, Hib a hepatitis B (6-mewn-1)

Mae'r daflen hon yn esbonio'r brechlyn 6-mewn-1 (DTaP/IPV/Hib/HepB).

Ffeithiau allweddol

Diogelu iechyd eich plentyn

Brechu yw un o'r ffyrdd gorau o amddiffyn eich plentyn rhag salwch difrifol. Mae'r brechlyn 6-mewn-1 yn helpu i amddiffyn rhag:

- difftheria
- tetanws
- pertwsis (y pas)
- polio
- Hib (Haemophilus influenzae math b), a
- hepatitis B.

Sganiwch fi am ragor wybodaeth ar 6-mewn-1

Mae brechu'n bwysig

Cyn brechlynnau, roedd llawer o blant yn y DU yn dal y clefydau hyn bob blwyddyn. Mae brechu wedi lleihau nifer yr achosion hyn ac wedi achub llawer o fywydau.

Mae'n bwysig brechu i atal y clefydau hyn rhag dod yn ôl.

Pryd i gael y brechlyn

Dylai'ch plentyn gael ei gwrs o'r brechlyn 6-mewn-1 pan yw'n **8 wythnos oed, yn 12 wythnos oed** ac **yn 16 wythnos oed**.

O **fis Ionawr 2026** bydd eich plentyn hefyd yn cael brechlyn 6-mewn-1 pan yw'n **18 mis oed**.

Beth mae'r brechlyn 6-mewn 1 yn helpu i amddiffyn yn ei erbyn?

Difftheria

Mae difftheria yn glefyd difrifol sydd fel arfer yn dechrau gyda dolur gwddf a thymheredd uwch (twymyn). Gall arwain yn fuan wedyn at broblemau anadlu a gall niweidio'r galon a'r system nerfol. Mewn achosion difrifol, gall achosi marwolaeth. Mae difftheria yn lledaenu drwy beswch a thisian neu drwy gysylltiad agos â pherson heintiedig.

Mae difftheria yn anghyffredin yn y DU. Fodd bynnag, mae'n bosibl ei ddal wrth deithio i wledydd eraill.

Ffaith! Cyn i'r brechlyn difftheria gael ei gyflwyno i'r DU, roedd hyd at 70,000 o achosion o ddifftheria a hyd at 5,000 o farwolaethau'r flwyddyn.

Tetanws

Mae tetanws yn effeithio ar system nerfol y corff, gan achosi sbasmau yn y cyhyrau a phroblemau anadlu. Mae'n glefyd difrifol a all arwain at broblemau iechyd difrifol os na chaiff ei drin yn gyflym. Mae'n cael ei achosi pan fydd germau a geir mewn pridd neu dail yn mynd i mewn i'r corff trwy friwiau agored neu losgiadau. Ni all tetanws ledaenu o berson i berson.

Pertwsis (y pas)

Mae pertwsis, a adwaenir yn fwy cyffredin fel y pas, yn haint sy'n effeithio ar yr ysgyfaint a'r llwybrau anadlu. Mae symptomau'n tueddu i ddatblygu fesul cam, gan ddechrau gyda symptomau ysgafn, tebyg i annwyd. Gall symptomau mwy difrifol ddatblygu ar ôl y rhain, cyn i'r claf wella.

Gall y pas achosi pyliau hir o beswch a thagu, sy'n ei gwneud hi'n anodd anadlu. Mae'r sŵn 'wpp' yn cael ei achosi wrth dynnu'r anadl ar ôl pob cyfnod o beswch. Nid yw babanod ifanc bob amser yn gwneud hyn, a all ei gwneud yn anodd adnabod y clefyd.

Gall symptomau'r pas bara am ddau i dri mis. Babanod o dan flwydd oed sy'n wynebu'r risg fwyaf o salwch difrifol ac sydd mewn perygl o farw o'r afiechyd.

Cyn i'r brechlyn pas gael ei gyflwyno, roedd 120,000 o achosion a amheuir yn cael eu hadrodd bob blwyddyn ar gyfartaledd yn y DU. Yn y flwyddyn cyn i'r brechlyn gael ei gyflwyno, bu farw 92 o blant. Mae'r pas yn lledaenu'n hawdd a gellir ei ddal trwy anadlu defnynnau bach iawn sy'n cael eu rhyddhau i'r aer pan fydd pobl â'r afiechyd yn pesychu neu'n tisian.

Polio

Mae polio yn feirws a all effeithio ar eich system nerfol. Gall achosi gwendid parhaol yn y cyhyrau, fel arfer yn y coesau. Os yw polio'n effeithio ar gyhyrau'r frest neu'r ymennydd, gall arwain at broblemau iechyd difrifol iawn.

Gallwch ddal polio os byddwch yn dod i gysylltiad â baw rhywun sydd â'r haint, neu drwy anadlu defnynnau pan fydd yn peswch neu'n tisian.

Ffaith! Ym 1988, parlysodd polio fwy na 1,000 o blant ledled y byd bob dydd.

Cyn i'r brechlyn polio gael ei gyflwyno, roedd cynifer ag 8,000 o achosion o bolio yn y DU yn ystod blynyddoedd pan oedd epidemigau. Diolch i lwyddiant parhaus y brechlyn, nid oes un achos o haint naturiol o bolio wedi bod yn y DU ers dros 30 mlynedd. Adroddwyd am yr achos olaf yn 1984. Dyna pam ei bod yn bwysig brechu er mwyn atal clefydau fel polio rhag dod yn ôl.

Hepatitis B

Mae Hepatitis B yn feirws sy'n heintio'r afu/iau Gall arwain at heintiau sy'n bygwth bywyd ac afiechyd difrifol ar yr afu/iau.

Mae feirws hepatitis B i'w gael yng ngwaed a rhai hylifau corff eraill pobl sydd â'r feirws. Gellir ei drosglwyddo o'r fam i'r baban yn ystod genedigaeth. Gall plant ac oedolion hefyd gael hepatitis B o ddod i gysylltiad â hylifau'r corff sydd wedi'u heintio. Mae'n gyffredin i fabanod a phlant sy'n cael hepatitis B gael heintiau hirdymor.

Mae babanod sy'n cael eu geni i famau â hepatitis B yn cael brechlynnau ychwanegol adeg eu geni i leihau'r risg y byddant yn cael yr haint.

Ffaith! Mae gan dros 250 miliwn o bobl ledled y byd hepatitis B. Mae nifer yr achosion newydd o hepatitis B wedi cynyddu yng Nghymru yn y blynyddoedd diwethaf. Yn 2023 roedd dros 260 o achosion newydd. Efallai bod gan lawer mwy o bobl y feirws heb yn wybod iddynt.

Hib (Haemophilus influenzae math b)

Mae Hib yn fath o facteria a elwir yn Haemophilus influenzae math b. Gall achosi afiechydon difrifol fel gwenwyn gwaed (septicemia), heintiau'r ysgyfaint (niwmonia) a llid yr ymennydd (haint ar leinin yr ymennydd). Os na chânt eu trin yn gyflym, gall yr afiechydon hyn fod yn beryglus iawn.

Gall y bacteria ledaenu drwy'r aer pan fydd pobl yn pesychu neu'n tisian. Mae'r brechlyn Hib ond yn amddiffyn yn erbyn y math o lid yr ymennydd a achosir gan facteria Hib. Nid yw'n amddiffyn yn erbyn mathau eraill o lid yr ymennydd, felly mae'n bwysig gwybod am arwyddion a symptomau'r clefyd.

Ffaith! Yn dilyn cyflwyno'r brechlyn Hib, bu gostyngiad o fwy na 95% yn nifer yr achosion mewn babanod o dan flwydd oed.

! Gall symptomau llid yr ymennydd ymddangos mewn unrhyw drefn ac efallai na fydd rhai yn ymddangos o gwbl. Gweler yr enghraifft isod am symptomau.

Babanod a phlant bach

- Twymyn, dwylo a thraed oer
- Gwrthod bwyd a chwydu
- Cwynfanllyd, ddim yn hoffi cael eu trin
- Cysglyd, llipa, ddim yn ymateb
- Anadlu'n gyflym neu'n rhochian
- Croen blotiog golau. Smotiau neu frech (defnyddiwch y prawf gwydr – gweler isod)
- Crio'n anarferol, griddfan
- Y ffontanél (man meddal) yn dynn ac wedi chwyddo
- Gwddw stiff, ddim yn hoffi goleuadau llachar
- Confylsiynau neu drawiadau

Efallai na fydd gan fabanod ifanc iawn dwymyn. Gallai eu tymheredd fod yn normal neu'n isel.

Plant ac oedolion

- Twymyn, dwylo a thraed oer
- Chwydu
- Cysglyd, anodd eu deffro
- Dryswch a thyrmer flin
- Poen difrifol yn y cyhyrau
- Croen blotiog golau. Smotiau neu frech (defnyddiwch y prawf gwydr – gweler isod)
- Cur pen / pen tost difrifol

- Gwddf stiff
- Ddim yn hoffi goleuadau llachar
- Confylsiynau neu drawiadau

Ffynhonnell: © meningitisnow.org

Beth ddylwn i ei wneud os wyf yn amau meningitis?

Os bydd rhywun yn sâl ac yn gwaethygu, peidiwch ag aros am frech oherwydd gall symptomau ymddangos mewn unrhyw drefn ac efallai na fydd rhai yn ymddangos o gwbl, felly mynnwch gymorth meddygol ar frys. Os na allwch gysylltu â'ch meddyg, neu os ydych yn dal i boeni ar ôl cael cyngor, dilynwch eich greddf ac ewch i adran argyfwng eich ysbyty agosaf.

Mae angen sylw meddygol brys ar rywun sydd â thwymyn a brech nad yw'n pylu dan bwysau. Gallwch wneud y prawf gwydr i wirio a yw brech yn pylu dan bwysau. I gael rhagor o wybodaeth am y prawf hwn, ewch i **www.meningitisnow.org** (safle allanol, Saesneg yn unig) neu ffoniwch linell gymorth Meningitis Now ar **0808 80 10 388**.

Pryd mae'r brechlyn 6-mewn-1 yn cael ei gynnig?

Dylai'ch plentyn gael ei frechlyn 6-mewn-1 pan yw'n **8 wythnos oed**, **yn 12 wythnos oed** ac **yn 16 wythnos oed**. O **fis Ionawr 2026** bydd eich plentyn hefyd yn cael brechlyn 6-mewn-1 pan yw'n **18 mis oed**.

Pam mae fy maban wedi cael ei wahodd i apwyntiad brechu, ac yntau'n 18 mis oed?

O **1 Ionawr 2026** bydd eich plentyn yn cael cynnig brechlyn 6-mewn-1 pan yw'n **18 mis oed**.

Mae cael brechlyn 6-mewn-1 ychwanegol yn ddiogel ac yn effeithiol.

I gael rhagor o wybodaeth am yr apwyntiad 18 mis, ewch i:

icc.gig.cymru/brechlynnau/cyn-ysgol

Sut byddaf yn gwybod pan fydd angen i'm plentyn gael brechiadau?

Anfonir apwyntiad at blant ar gyfer eu brechlynnau 6-mewn-1 rheolaidd ar yr oedran priodol. Mae'r rhan fwyaf o feddygfeydd a chanolfannau iechyd yn cynnal clinigau brechu arbennig ar gyfer babanod a phlant. Os byddwch yn newid eich cyfeiriad, rhowch wybod i'ch meddygfa.

Beth sy'n digwydd yn yr apwyntiad?

Bydd y nyrs practis neu'r meddyg teulu yn esbonio'r brechiadau ac yn ateb eich cwestiynau. Ar gyfer babanod, rhoddir y brechlyn trwy bigiad yn y glun. Ar gyfer plant dros 12 mis oed, fel arfer rhoddir pigiadau yn rhan uchaf y fraich.

Ysgrifennwch unrhyw gwestiynau sydd gennych a gofynnwch nhw i'r gweithiwr iechyd proffesiynol yn yr apwyntiad brechu.

A ellir rhoi'r brechlyn os yw fy mhlentyn yn sâl ar ddiwrnod yr apwyntiad?

Os bydd eich plentyn yn sâl gyda thymheredd uwch (twymyn) ar ddiwrnod y brechiad, gohiriwch yr apwyntiad nes ei fod wedi gwella. Os oes gan eich plentyn fân salwch heb dwymyn, fel annwyd, dylai gael y brechiad yn ôl yr arfer.

A oes unrhyw resymau eraill pam na ddylid rhoi'r brechlyn?

Ychydig iawn o blant na allant gael y brechlyn 6-mewn-1. Ni ddylid rhoi'r brechlyn i blant sydd wedi cael adwaith alergaidd difrifol (sy'n bygwth bywyd) i:

- unrhyw gynhwysyn yn y brechlyn, neu
- dos blaenorol o'r brechlyn.

Os yw'ch plentyn:

- ag anhwylder gwaedu (fel hemoffilia, pan nad yw ei waed yn clotio'n iawn), neu
 - wedi cael trawiad (ffit) erioed na chafodd ei achosi gan dwymyn
- siaradwch â'ch meddyg teulu, nyrs practis neu ymwelydd iechyd cyn i'ch plentyn gael unrhyw frechiad.

Cafodd fy maban ei eni'n gynnar. Pryd ddylai babanod a anwyd yn gynnar gael eu brechlyn?

Gall babanod a anwyd yn gynnar fod mewn mwy o berygl o gael haint. Dylent ddechrau derbyn eu brechiadau ddau fis ar ôl iddynt gael eu geni, ni waeth pa mor gynnar y cawsant eu geni.

Beth os byddaf yn colli'r apwyntiad?

Dylech ganslo apwyntiad os na allwch fynd iddo. Os byddwch yn colli'r apwyntiad neu'n gorfod gohirio'r brechiad, gwnewch apwyntiad newydd cyn gynted â phosibl. Gellir rhoi'r brechiad o hyd, ond bydd eich plentyn heb amddiffyniad am fwy o amser.

! Cofiwch, mae'n bwysig cael brechiadau a gollwyd. Os yw'ch plentyn wedi colli brechiad ac yn hŷn na'r oedran a argymhellir ar ei gyfer, siaradwch â'ch meddyg teulu, nyrs practis neu ymwelydd iechyd.

A oes gan y brechlyn unrhyw sgil-ffeithiau?

Mae miliynau o ddosau o'r brechlyn wedi'u defnyddio ac mae ganddo hanes da iawn o ddiogelwch.

Fel pob meddyginiaeth, gall brechlynnau achosi sgil-ffeithiau, ond nid yw pawb yn eu cael. Mae'r rhan fwyaf o sgil-ffeithiau yn ysgafn ac efallai y byddant yn para diwrnod neu ddau. Mae sgil-ffeithiau'r brechlyn yn fach o'u cymharu â mynd yn ddifrifol wael o'r clefydau.

Mae'r sgil-efeithiau mwyaf cyffredin yn cynnwys:

- coes neu fraich dost lle rhoddwyd y pigiad
- lwmp bach lle rhoddwyd y nodwydd i mewn (mae hyn yn arferol a gall bara rhai wythnosau, ond nid oes angen unrhyw driniaeth arno)
- tymheredd uwch (twymyn) dros 38°C
- teimlo'n ansefydlog, a
- diffyg archwaeth.

Os yw tymheredd eich plentyn yn uwch ac os yw'n ymddangos yn sâl, cadwch ef yn oer trwy:

sicrhau nad oes gormod o haenau o ddillad neu flancedi arno, a

rhoi digon o ddiodydd oer iddo.

Sgil-efeithiau anghyffredin iawn

Yn anaml, gall pobl gael adwaith difrifol yn fuan ar ôl cael eu brechu, sy'n achosi anawsterau anadlu a gall beri iddynt lewygu. Gelwir hyn yn adwaith anaffylactig. Gall ddigwydd hefyd gyda meddyginiaethau eraill a bwyd. Mae'r adweithiau hyn yn hynod o brin, ac yn effeithio ar lai nag un mewn miliwn o bobl. Mae staff sy'n rhoi brechiadau wedi'u hyfforddi i reoli'r adweithiau hyn.

Gall pobl sy'n cael adwaith anaffylactig gael eu trin yn llwyddiannus ac fel arfer maent yn gwella o fewn ychydig oriau.

Gweler tudalen gefn y daflen hon am ragor o fanylion am:

- y brechlyn, gan gynnwys sgil-ffeithiau posibl, ac
- adrodd am sgil-ffeithiau a amheuir trwy gynllun y Cerdyn Melyn.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau am sgil-ffeithiau, gallwch ofyn i'r person sy'n rhoi'r brechlyn i'ch plentyn.

Beth ddylwn i ei wneud os bydd fy mhlentyn yn teimlo'n sâl ar ôl y brechiad?

Gall dos o'r cryfder cywir o baracetamol hylif helpu i leihau twymyn eich plentyn. Darllenwch y cyfarwyddiadau ar y botel yn ofalus iawn a rhowch y dos cywir ar gyfer oedran eich plentyn. Efallai y bydd angen i chi roi dos arall bedair i chwe awr yn ddiweddarach. Ni argymhellir rhoi paracetamol hylif cyn cael brechiad i atal twymyn.

! Cofiwch - ni ddylai plant o dan 16 oed gymryd meddyginiaethau sy'n cynnwys aspirin.

Os ydych yn poeni am eich plentyn ar ôl iddo gael y brechlyn, dylech siarad â'ch ymwelydd iechyd, meddyg teulu neu nyrs practis. Gallwch hefyd gysylltu â GIG Cymru drwy ffonio **111**. Mae galwadau i GIG 111 Cymru am ddim o linellau tir a ffonau symudol.

A all fy mhlentyn ddal i gael yr heintiau hyn os caiff ei frechu?

Y brechlyn 6-mewn-1 yw un o'r ffyrdd mwyaf effeithiol o atal salwch difrifol o ddifftheria, tetanws, y pas, polio, Hib a hepatitis B. Nid oes unrhyw frechlyn 100% yn effeithiol, felly mae'n dal yn bwysig gwybod arwyddion a symptomau'r clefydau hyn, hyd yn oed os ydych chi neu'ch plentyn yn cael eich brechu.

I gael rhagor o wybodaeth am ddifftheria, tetanws, y pas a pholio ewch i:

GIG 111 Cymru - lechyd A-Y : Difftheria

(safle allanol, Saesneg yn unig)

GIG 111 Cymru - lechyd A-Y : Tetanws

(safle allanol, Saesneg yn unig)

GIG 111 Cymru - lechyd A-Y : Y pas (safle allanol)

GIG 111 Cymru - lechyd A-Y : Polio

(safle allanol, Saesneg yn unig)

GIG 111 Cymru - Hib (Haemophilus influenzae math b)

(safle allanol, Saesneg yn unig)

GIG 111 Cymru - lechyd A-Y : Hepatitis B

(safle allanol, Saesneg yn unig)

Mae'r wybodaeth yn y daflen hon yn gywir ar adeg ei chyhoeddi. I gael yr wybodaeth ddiweddaraf, ewch i [icc.gig.cymru/brechlynnau](https://www.gig.cymru/brechlynnau)

Rhagor o wybodaeth

Os oes gennych gwestiynau neu os hoffech gael rhagor o wybodaeth, gallwch fynd i **111.wales.nhs.uk** (safle allanol), siaradwch â'ch meddyg neu nyrs, neu gysylltu â **GIG 111 Cymru drwy ffonio 111**.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am frechlynnau a gynigir yng Nghymru o **icc.gig.cymru/brechlynnau**

I gael rhagor o wybodaeth am y brechlyn, ei gynnwys a'i sgil-ffeithiau posibl, ewch i **medicines.org.uk/emc** (safle allanol, Saesneg yn unig). Bydd angen i chi nodi enw'r brechlyn yn y blwch chwilio. Gallwch hefyd weld y daflen i gleifion ar-lein.

Gallwch ddod o hyd i enw'r brechlyn yn **icc.gig.cymru/brechlyn6mewn1**

Dylech roi gwybod am sgil-ffeithiau a amheuir ar-lein yn **www.mhra.gov.uk/yellowcard** (safle allanol, Saesneg yn unig), drwy lawrlwytho ap y Cerdyn Melyn, neu drwy ffonio **0800 731 6789** (Dydd Llun i Ddydd Gwener, 9yb i 5yh).

I gael gwybod sut mae'r GIG yn defnyddio'ch gwybodaeth, ewch i **111.wales.nhs.uk/amdanomni/eichgwybodaeth** (safle allanol).

**Sganiwch fi i fynd i wefan Iechyd
Cyhoeddus Cymru**

Ionawr 2026

© Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru

ISBN 978-1-83766-879-3